

УДК 37.048.4:63

А.М. Коляда

Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка
вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, 14013, Україна

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ СІЛЬСЬКИХ ШКОЛЯРІВ НА ФЕРМЕРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Стаття присвячена удосконаленню форм та методів підготовки сільських старшокласників до формування професійної спрямованості на фермерську діяльність. Зроблено акцент на недосконалості сучасної профорієнтаційної роботи в сільськогосподарському напрямку. Розглянуто можливі шляхи вирішення даної проблеми.

Ключові слова: фермерська діяльність, професійна спрямованість, профінформація, профпросвіта, профконсультація.

А.Н. Коляда

Черниговский государственный педагогический университет имени Т.Г.Шевченко; ул. Гетьмана Полуботка, 53, г. Чернигов, 14013, Украина

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ СЕЛЬСКИХ ШКОЛЬНИКОВ НА ФЕРМЕРСКУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Статья посвящена усовершенствованию форм и методов подготовки сельских старшеклассников к формированию профессиональной направленности на фермерскую деятельность. Сделан акцент на несовершенстве современной профориентационной работы в сельскохозяйственном направлении. Рассмотрены возможные пути решения данной проблемы.

Ключевые слова: фермерская деятельность; профессиональная направленность; профинформация; профпросвещение; профконсультація.

А.М. Kolyada

T. Shevchenko State Pedagogical University of Chernihiv, 53 Getmana Polubotka st.,Chernihiv, 14013, Ukraine

PROFESSIONAL ORIENTATION FORMING OF RURAL PUPILS ON FARMER ACTIVITY

The article is devoted to the improvement of forms and methods of rural senior pupils' preparation to professional orientation on farmer activity. It is done an accent on imperfection of modern professional orientation work in agricultural direction. There are considered the possible ways of this problem decision.

Keywords: *farmer activity; professional orientation; professional information; professional education; professional consultation.*

Актуальність. Соціально-економічні зміни у нашій державі та радикальне реформування суспільства зумовили в українському селі неповну зайнятість та безробіття серед багатьох груп населення, і насамперед молоді, яку й раніше мало привертала сільська праця та життя в селі. Одним із шляхів відродження села є удосконалення форм та методів підготовки учнів до формування професійної спрямованості на фермерську діяльність. Така підготовка надає можливість їм осягнути сутність сільськогосподарської праці, здобути певні знання в аграрній галузі, визначити свою придатність до здійснення майбутньої професійної діяльності.

Метою даної роботи є розробка методичних рекомендацій по формуванню професійної спрямованості учнів на фермерську діяльність.

Аналіз останніх досліджень Основою такої підготовки повинна стати науково обґрунтована концепція “Трудового навчання і креслення” для 12-річної школи, розроблена під керівництвом В.К. Сидоренка. Теоретичні положення щодо різних аспектів проблеми професійного самовизначення учнів, формування в них спрямованості до самостійного вибору майбутньої професії висвітлені в наукових працях Р.С. Гуревича, Є.О. Климова, М.П. Тищенко, Д.О Тхоржевського, Б.О Федоришина та ін.). Проектуванню виховного процесу в сільській загальноосвітній школі, різних видів активності школярів присвячені окремі дослідження О.М. Коберника. Проблема формування готовності учнів до підприємницької діяльності займаються Д.В. Алфімов, С.В. Мельников та ін. Можна вказати і на дослідження, безпосередньо пов’язані з професійною орієнтацією сільських

школярів, які присвячені різним аспектам їх підготовки до праці в аграрній сфері (В.Г. Гетта, Р.І. Гарбич, В.У. Хільковець та ін.).

Виклад матеріалу Аналіз вищезазначених досліджень підтверджує орієнтацію молоді села на місто. В більшості випадків молодь обирає професії, не характерні для села, а передбачаючи життя і роботу в місті. Разом з тим сучасна криза сільської економіки і сільського життя не вічна, тому вже сьогодні слід в сільських школах підсилити елементи професійної орієнтації на сільську працю і аграрні спеціальності, повніше й яскравіше представляти інновації та практичні досягнення аграрного сектора передових господарств, регіонів і країн. Останнім часом потреба в професійно-технічному навчанні і перенавчанні нового покоління працівників стала помітна в промисловості багатьох регіонів країни, виникне вона і в агропромисловому комплексі.

Якщо для міста привабливість того або іншого місця роботи більше залежить від зручного місцезорозташування, то для села вона пов'язана з соціальним мікросередовищем населеного пункту. Тому професійна орієнтація на фермерську діяльність повинна доповнюватися орієнтацією на життя в селі, цінності і переваги сільського способу життя. Любов до рідної землі, свого села, шанобливе відношення до сусідів і односельців, знання історії і можливих перспектив розвитку, місцевих традицій і звичаїв – складові частини сільського патріотизму, що дозволяють успішно вирішувати завдання професійної орієнтації і психологічної підтримки сільських жителів.

Як показують наші дослідження одним з найефективніших методів формування професійної спрямованості сільських учнів на аграрну сферу діяльності є профорієнтація в процесі роботи гуртка з основ фермерської діяльності. Адже саме гурткова робота дозволяє зосередити увагу учнів на формуванні професійно важливих якостей у вибраному виді праці, контролі та корекції професійних планів, способах оцінки результатів, досягнень у вибраній діяльності, самопідготовки до неї і саморозвитку.

Керівникові гуртка спільно з класним керівником, організатором позакласної і позашкільної виховної роботи необхідно проводити бесіди з учнями старших класів, показувати експонати, творчі роботи, тобто те, чому їх можуть навчити, постійно організовувати творчі виставки учнів, організовувати сумісне обговорення питань гурткової роботи з керівником гуртка.

Профорієнтаційна робота повинна проводитися за такими напрямками: профінформація, профпросвіта, вивчення особистості гуртківця та профконсультація і має охоплювати емоційно-образний, пропедевтичний, пошуково-діагностичний, консультативний етапи та етап уточнення соціально-професійного статусу.[6]

Профінформація повинна проводитись перш за все за її основним профілем. Для профінформації можна використовувати спеціальний стенд з розділами або декілька тематичних планшетів.

Тема першого розділу — “Твоя професія необхідна”. У розділ входить монтаж з газетних і журнальних вирізок, фотознімків та інших довідково-ілюстрованих матеріалів, короткі характеристики основних професій, пов’язаних з фермерським профілем. Тут слід дати характеристики, короткі відомості про умови праці і оплату працівників тих або інших професій, анотовані рекомендаційні списки літератури для ознайомлення з професіями, пов’язаними з сільським господарством.

У цьому ж розділі потрібно помістити інформаційні матеріали про масові професії, що пов’язані з можливістю їх застосування, хоч вони й не мають відношення фермерської справи.

Тема другого розділу - “Де навчатися далі”. Для цього розділу використовуються вирізки з журналів та газет і плакати з інформацією про прийом в професійно-технічні, середньо-спеціальні та вищі навчальні заклади, що готують кадри для сільського господарства.

Тема третього розділу - “Вони вибрали професію”. Цей розділ присвячується колишнім гуртківцям, які закінчили школу і вже працюють

в сфері сільськогосподарського виробництва. В нього входять фоторепортажі з короткими характеристиками (робота в гуртку і нинішня робота), листи (або витяги з них) колишніх членів гуртка, що розповідають про їх успіхи у виробництві, творчій діяльності в теперішній час.

Профпросвіта повинна здійснюватися як у процесі гурткової роботи (бесіди керівника) так і шляхом зустрічей з передовиками і новаторами фермерського виробництва, а також шляхом екскурсій на відповідні об'єкти. Головні завдання профпросвіти — привернути увагу юних фермерів до професій, які на перший погляд можуть здаватися і не особливо привабливими, ознайомити школярів з колом професій в плані їх майбутніх інтересів і схильностей, з характером праці робітників цих професій.

Правильний вибір майбутньої професії — не одноразовий акт, це тривалий процес, що має свої етапи. В учнів середнього віку виявляється певна спрямованість до конкретних галузей сільського господарства, а у старшокласників — і до конкретних професій. Одним із завдань гуртка — відповісти на питання, чи відповідає професія їх очікуванням. Поглибити їх знання в галузі, яка їх зацікавила, розширити їх уявлення про коло пов'язаних з нею професій.

Професійно-спрямувальну роботу не слід зводити тільки до ознайомлення з професіями. Вона включає також самостійне вивчення професій, елементи практичної трудової діяльності і навіть професійного навчання, випробування власних сил. Чим більш всестороннім буде уявлення учня про вподобану ним професію, тим з більшою вірогідністю вибір буде зроблений ним правильно.

Дослідженнями встановлено, що профпросвіта з основ фермерської діяльності сама по собі не вирішує багатьох завдань профорієнтації, оскільки тільки одного знання про професії ще недостатньо, щоб зробити висновок про придатність сільськогосподарського виду праці. У цій справі учневі можна допомогти шляхом систематичного вивчення його особистості.

Це вивчення здійснює в основному школа. Проте воно можливе і навіть необхідне і в процесі гурткової роботи, тим паче, що ця робота проходить при більш вільних та невимушених обставинах, які дозволяють школяру повніше проявити свої схильності і здібності.

В процесі роботи профорієнтації в гуртку мова повинна йти не про те, щоб визначати, придатний або не придатний учень до тієї або іншої сільськогосподарської професії, а про виявлення тих особливостей особистості, які можуть сприяти успішному освоєнню того чи іншого типу фермерської діяльності, що охоплює коло різноманітних професій. В гуртковому об'єднанні необхідно створити умови, по можливості, найповнішого прояву здібностей та інтересів; допомагати учням узгоджувати стійкі індивідуальні особливості з вимогами обраної професійної діяльності, зробити вибір доцільнішим, проводити поглиблену виховну роботу по формуванню у юних фермерів правильних установок на сільськогосподарську працю і на свою роль в суспільному розвитку.

Вся професійна діяльність гуртка покликана не замінити, а доповнювати роботу, що проводиться школою. Тож керівник гуртка повинен також вміло використовувати елементи шкільної профорієнтації.

Слід також зазначити, що з достатньо великим успіхом можна організувати відеолекторій. Проведення відеолекторій для гуртківців мають свої завдання. Тому керівник гуртка повинен піклуватися не тільки про організацію фільму і запрошення фахівця, але і про розробку питань до кожної теми, що відповідають завданням лекторію, підбір завдань учням. Ця форма роботи повинна будуватися на активних методах навчання. Завдання керівника гуртка не просто показати фільм, а змусити учня подумати, проаналізувати зміст в застосуванні до своїх можливостей, інтересів.[3]

За змістом лекторій представляє собою знайомство учнів з сільськогосподарською технікою, технологією виробництва, з необхідністю і корисністю того, що відбувається на фермерських господарствах.

Показ фільмів дає учням повніше уявлення про конкретні напрямки сільськогосподарської діяльності, в яких виявляються характер роботи, умови праці, можливості професійного зростання та передові прийоми роботи.

Ще однією з головних ланок в системі аграрної профорієнтації є сім'я, адже шлях дорослішаючої людини до майбутньої професії так чи інакше закладається в сім'ї. От чому в діяльності гуртка важливе місце має бути відведене педагогічній освіті батьків з питань трудового виховання і професійної орієнтації. Однією з форм роботи з батьками є батьківські лекторії. Ефективність батьківських лекторіїв значно підвищується, якщо програма лекторію розрахована на декілька років, заняття доцільно починати з батьками гуртківців першого року навчання, тоді вони як би проходять процес навчання з року в рік разом зі своїми дітьми.

Підсумком, а тому дуже відповідальним моментом роботи профорієнтації з гуртківцем-випускником є профконсультація. Керівник гуртка в своїй діяльності по даному напрямку може керуватися літературою, в якій дається повне уявлення про вивчення учнів в цілях профконсультації (в умовах гурткової роботи). Проте, при проведенні професійної консультації можуть бути складні ситуації, що вимагають допомоги фахівців. Така допомога може бути надана фахівцями районного або обласного центру профорієнтації молоді.

Надання правильної профконсультації неможливе без визначення самооцінки юного фермера. Самооцінку можна виявити шляхом бесіди з учнем по питаннях, що виявляють інтерес до сільськогосподарської праці, про ускладнення у виконанні певних виробничих завдань, про витрату часу на домашнє завдання, про виконання суспільних доручень, про використання вільного часу. З'ясовуються питання про обґрунтованість вибору, про самооцінку рис вдачі у себе, у дорослих, про практичні дії по вивченню вибраного професійного напрямку.

Висновки. Вищеперелічені дані і спостереження є тими об'єктивними елементами, на основі яких формується професійна спрямованість майбутнього фахівця-фермера. Ця цілеспрямована робота з учнями має велике державне значення і, звичайно, надає допомогу випускникові у виборі професії. Адже саме багатобічно підготовлений працівник, що має не тільки певні уміння і навички, але також і смак до нового, постійну потребу в навчанні, поза сумнівом витримає ринкову конкуренцію, перенесе труднощі адаптації до незвичної ситуації з найменшими втратами для себе і суспільства.

Перспективи подальших досліджень В подальших наших дослідженнях планується створення програми з підготовки старшокласників сільської школи до фермерської діяльності, її експериментальна перевірка, а також розробка матеріального та інформаційного для ефективного впровадження даної програми в навчальний процес загальноосвітніх шкіл сільської місцевості.

Література

1. Гарипов М.И. Матросов П.Г. Ориентировать школьников на профессии агропромышленного комплекса // Школа и производство.-1986.- №1.- с. 58-59.
2. Громова Е.Л. Готовим к работе в сельском хозяйстве / Е.Л. Громова, Н.А. Скворцова // Школа и производство.- 2005.- №1.-с. 27.
3. Губанова Е. Готовить учащихся к сельскохозяйственному труду и сознательному выбору профессий // Нар. Образование.- 2005.-№3.-с. 152-165.
4. Митина Л.П. Школьникам о профессии агронома // Школа и производство.- 2005.- №8.-с. 69-77.
5. Мішкурова В.Ф. Формування в учнів інтересу до сільськогосподарської праці.- В кн. Трудове навчання в школі.- К.,1984.- с. 56-60.

6. Оржеховська В.М. Професійна орієнтація в процесі трудового навчання.- В кн. Трудове навчання в школі.- К.,1984.- с. 76-79.

7. Салієнко В.С. Виховання інтересу до сільськогосподарських професій // Початкова школа.-1986.- №11.- с. 52-54.